

An' Mari på Grove hede

Af Ø. Lier Hansen

En af de mest interessante bygninger fra fortiden, som besøgende kan se ved Herning Museum, er eneboerskens hytte fra Barslund i Grove.

Den blev for godt et par snese år siden flyttet fra sin oprindelige plads på heden til arealet bag Herning Museum for at vidne om de betingelser, hvorunder vore forfædre, de seje, jyske hedeboere, levede deres liv, medens de udkæmpede den hårde strid med den mørke og golde hede.

I dette hus, der nu fortæller om de trange og, for at sige det mildt, beskedne kår, som hovedparten af denne egne befolkning levede under for et par hundrede år siden, fødtes for snart hundrede år siden dets senere ejer og sidste beboer, den navnkundige An' Mari, hvis navn endnu er noget af en myte på egnen.

Umiddelbart nord for Grove Kirke ligger Barslund hede, og her, kun få meter vest for den nuværende grænse til Karup Flyveplads, lå for år tilbage — omgivet af lyng til

alle sider — eneboerskens hytte.

Hytte er måske så meget sagt, for i virkeligheden var det stuehuset til en fattig hede-gård med et tilliggende på »kun« et par hundrede tønder land. Kun en ganske ringe del heraf var dog opdyrket, således at hovedparten lå hen som mørk hede.

Her boede i mange år — ensomme og afsondrede fra omverdenen — gamle Mette og hendes datter An' Mari. Den sidste gjorde det ud for avlskarl, efter at faderen i en forholdsvis ung alder var død og havde efterladt den fattige og forsømte hede-ejendom til de to kvinder.

Medens »kultur« og »civilisation« tid efter anden sivede ind og ændrede livsvilkårene for de fleste andre hedeboere, var det, som om tiden stod stille for de to ensomme kvinder. De holdt stejlt fast på tidligere tiders normer og levemåde og så med foragt på de fleste af den nye tids påfund og ideer, således at et gammelt lodur og en petroleumslampe var de mest udprægede luksusunger, hjemmet besad. Derfor var gamle Mette og An' Mari's hus allerede i 1930-erne et levende museum og et minde over en længst forsvunden tid, og helt til huset fraflyttedes i 1939 var her åbent ildsted, bilæggerovn, sengesteder med lyngknipper og stenpikkede og lerstampede gulve.

Moderens død

En tidlig vintermorgen, da An' Mari vågnede op til dagens dont, fandt hun sin gamle mor liggende død i sengen, og i nøje overensstemmelse med den ro og sindsligvægt, der hidtil havde præget An' Mari, gik hun i gang med at fodre og malke de to køer, inden hun fik tid at alarmere de nærmeste naboer, der dog naturligvis boede et godt stykke borte. De tilbød, at hun kunne over-

natte hos dem, til begravelsen havde fundet sted, for at hun ikke skulle opholde sig alene i huset natten over sammen med moderens afsjælede legeme, men det vægrede An' Mari sig på det bestemteste imod. Hun ville ikke forlade sit hjem.

Da aftenen faldt på, ville et par af naboerne alligevel endnu en gang forsøge at overtale hende, idet de ikke mente, at nogen kunne udholde at være alene sammen med et lig en hel nat igennem, men da de to mænd i skæret af en blafrende flagermuslygte nåede frem til det ensomt beliggende hus, var der mørkt og stille overalt. Det viste sig, at An' Mari havde lagt sig i sengen ved siden af den døde mor, for, som hun sagde, »at varme den gamle for sidste gang«, og de to naboer måtte forlade stedet med uforrettet sag, men med en dyb beundring over den trofaste datters sjælelige styrke.

Det nye hus

I de følgende år fortsatte An' Mari den tilværelse, hun havde lært af sin moder, blot blev den endnu mere ensom og afsondret. Hun passede sin daglige dont og levede hovedsagelig af de produkter,

hun selv frembragte, og det var selv målt med de fattige hedeboeres alen en meget spartansk livsførelse. Det kneb hende at holde de gamle faldefærdige bygninger vedlige, og da rygningen på udhuset en vinter gav sig til at synke faretruende, og også stuehuset truede med at brase sammen om ørerne på hende, lykkedes det endelig gode venner og naboer at overtale hende til at afstå en del af ejendommens udstrakte arealer, for hvis salgspris hun fik midler til at lade opføre et nyt hus over for det gamle. Nu fik An' Mari komfur, kakkelovn og brædegulv, men det tog sin tid for hende at vænne sig til at stille træskoene uden for døren, inden hun betrødte sit køkken og sin stue, da hun jo havde været vant til at færdes på stenpikning og lergulv.

Samme år — det var i 1939 — fik hun besøg af museumsforstander H. P. Hansen fra Herning, hvem det lykkedes at afkøbe hende den nu helt faldefærdige rønne, hvorefter den blev revet ned og senere under krigen genopført som det hus, der i dag står blandt de andre gamle bygninger ved Herning Museum for at minde eftertiden om en

livsform, der for længst er en saga blot.

Op så fortsatte An' Mari ellers sin eneboertilværelse i det nye hus uden i synderlig grad at lade sig påvirke af moderne teknik og anden ny-modens påfund. Hendes tilværelse var som hidtil baseret på helt andre livsværdier end de på bjerget gældende.

Voldsmandens besøg

Så kom Den anden Verdenskrig med besættelse og ufred, hvilket også i høj grad kom til at berøre An' Mari i hendes isolerede tilværelse. Allerede i foråret 1940 begyndte tyskerne at anlægge den store flyveplads mellem Karup og Grove, hvorved hun blev dens nærmeste nabo, og det tør nok siges, at idyllen, freden og roen på Barslund hede blev brudt.

En sen eftermiddag samme vinter dukkede pludselig en fremmed mandsperson op hos An' Mari, over for hvem han udgav sig for at være en handelsmand, der var interesseret i at købe den ene af hendes køer.

Sammen gik de over i stalden, hvor den fremmede pludselig gik til angreb på hende og flængede hendes tøj, hvad han dog hurtigt skulle komme til at fortryde.

An' Mari, der var sej, senet og trænet af årtiers kamp mod lyng og al, viste sig snart at have flere kræfter end voldsmanden. Denne måtte derfor indkassere nogle slemme øretæver for til sidst uden skånsel at blive slænet omkring i ajlen og gødningen i grebningen bag køerne.

Den overvundne måtte derfor bede om godt vejr og tilbød sejr-»herren« hele sin formue, en krøllet 10-krone seddel, hvis hun ville lade ham slippe for videre tiltale. Der blev dog ikke tale om yderligere forhandling, for uden videre dikkedarer tog An' Mari fyren i krebsen og smed ham på porten. Det var derfor en meget slukøret og mindre vellugtende person, der i ly af skumringen denne vintereftermiddag satte kursen vestpå ud over heden for at komme så langt væk som muligt fra An' Mari's enemarker.

An' Mari og den røde hær

Da hun nogle dage senere kom til at tale med sin nabo, lod hun en bemærkning falde om »den underlige jen«, der havde aflagt hende visit. Naboen, der var betydeligt mere rystet over begivenheden end eneboersken, sørgede nu for, at det passerede blev anmeldt til politiet, selv om An' Mari ikke syntes, det var noget at gøre et sådant væsen ud af. Der var jo ikke sket hende noget, og desuden havde den fremmede allerede fået sig en omgang.

Den lokale politibetjent fandt ret hurtigt ud af, hvem gerningsmanden var. Det var en person fra omegnen, som havde sin gang hos tyskerne på flyvepladsen. Han blev omgående arresteret og fik kort efter en fængselsdom for voldtægtsforsøget.

Efter udstået straf forlagde vedkommende residensen til de russiske stepper, idet han meldte sig som frivillig til Frikorps Danmark.

Da frikorpsmanden første gang var hjemme på orlov fra strabadserne i Rusland, iført den forhadte grønne uniform, kom han en dag ind i den lokale brugsforening, hvor han over for en undrende tilhørerskare pralede

af sine meriter og store bedrifter i det fjerne og ukendte land. Om hvordan han bl. a. sammen med en lige så »tapper« kammerat og et enkelt maskingevær i næsten et døgn havde formået at holde en tusindtallig skare russiske rødgardister i skak. — Knugende stilhed sænkede sig over butikken efter krigrens fantastiske beretning, men pludselig blev tavsheden brudt af en stemme, tilhørende en af de bageste i skaren: »Det er sgu løwn, du der fortæller. Du ku' jo ikke engang holde An' Mari«! — En skraldende latter overdøvede resten af historien og fulgte den uheldige krigsmand til dørs, og han følte ikke senere trang til at luften sine meninger over for de så vantro landsmænd.

Efter intermezzoet med voldsmanden levede An' Mari videre, stille og roligt som før. — »Nu ka' en wall fo fred«, sagde hun, og det fik hun. Ingen vovede i hvert fald mere at antaste eneboersken.

Som man vil forstå, var det ikke let at formå hende til at forlade sit domicil på heden, om det så blot var for nogle få timer. Således besøgte hun kun en enkelt gang — med undren og vemod — sit gamle hjem, der nu var opstillet ved Herning Museum, og her opdagede hun, at man tog penge for at vise det frem, hvad hun følte sig noget brøstholden over.

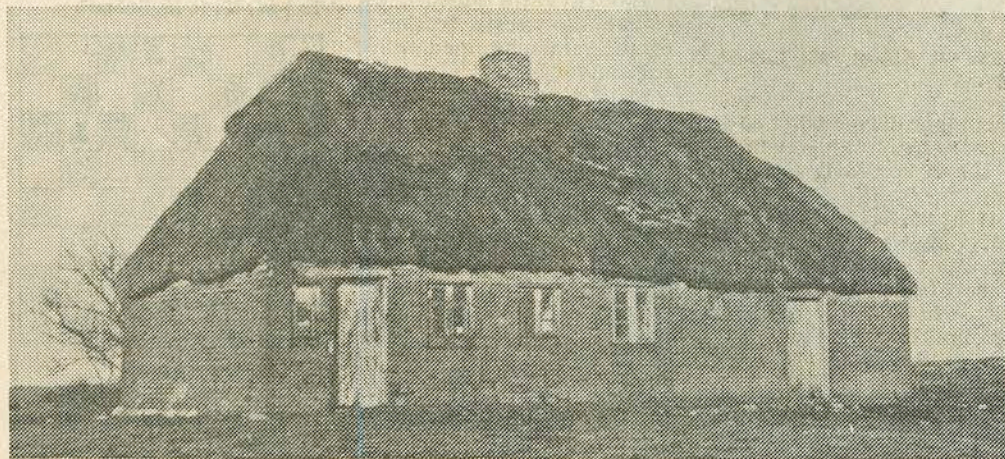
For knap en snes år siden blev eneboersken imidlertid syg, hvorefter hun blev nødt til at tage ophold på De gamle Hjem i nabobyen Haderup, men hendes ophold her kom dog ikke til at vare længe, og selv om hun var glad for og tilfreds med at være på hjemmet, længtes hun alligevel tilbage til den frie og ubundne tilværelse i huset på heden.

Hun døde i 1969 og blev stedt til hvile på kirkegården i Grove, ikke langt fra det sted, hun følte som sit paradis på jorden.

Men hendes fattige rønne, eneboerskens hytte fra Barslund hede, beses endnu med interesse af de mange gæster, der hvert år besøger Herning Museum.

Den navnkundige eneboerske An' Mari. (Foto: S. Løvstad.)

Sådan så eneboerskens hytte ud, inden den flyttedes til museet i Herning. (Fra museets pjeces om An' Mari's hus).